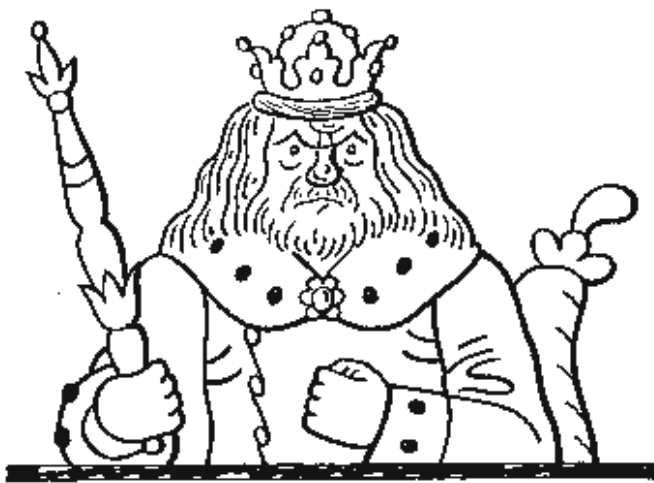

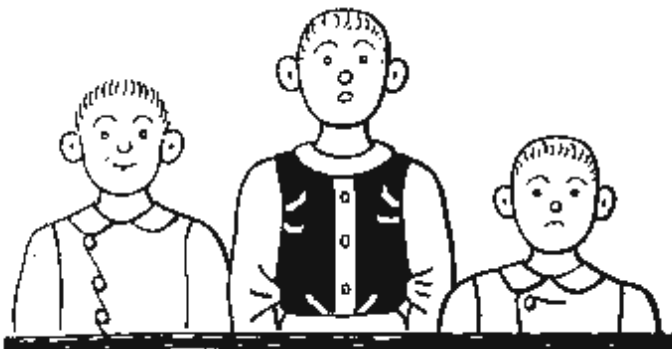
Karel Havlíček Borovský

KRÁL LÁVRA

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ
Havlíčkův Brod

Bylťe jednou jeden
starý dobrý král,
ale je to dávno,
taky od Āech dál,
troje moře, devatery hory
dělí ten kraj od české komory,
kde on panoval.

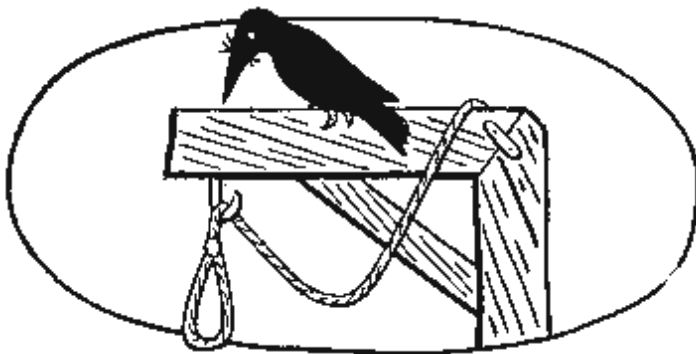

Bylť král irský Lávra,
povím zkrátka vám,
a já o tom králi
pěknou píseň znám:
nalej, stará, čerstvého do číše
a vy, kluci, poslouchejte tiše,
já ji zazpívám.

Posud krále Lávru
chválí irský lid,
nebyl ani tyran,
nebyl taky žid,
nenabíjel cizím svoji kasu,
rekrutýrkou nesužoval chasu,
nedal chudé dřít.

Jenom jednu slabost
ten král dobrý měl,
že jest na holiče
tuze zanevřel,
dal se holit jenom jednou v roce,
dlouhé vlasy po krku široce
nosil jak roj včel.

Horší ještě bylo:
vždy na letnice,
jak očistil holič
královské líce,
čekala jej podivná odplata,
nic na stříbře, ale skrze kata,
to šibenice!

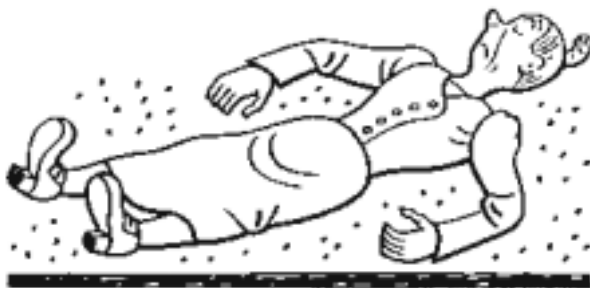

Divili se lidé,
mrzela je dost
na tom dobrém králi
tahle ukrutnost;
však co král chce, zdravot' pro poddané,
tak po letech zvykli si Irčané
na tu podivnost.

Jenom holičové
zvyknout nemohli,
na šibenici je
špatné pohodlí,
než co dělat? Nic jim nezbývalo,
leda trpět, neb jich bylo málo
na rebelii.

Každý rok, když táhlo
již na letnice,
sebral se bradýřský
cech do radnice:
tam chudáci smutně los metali,
komu padne holit bradu králi
a - šibenice.

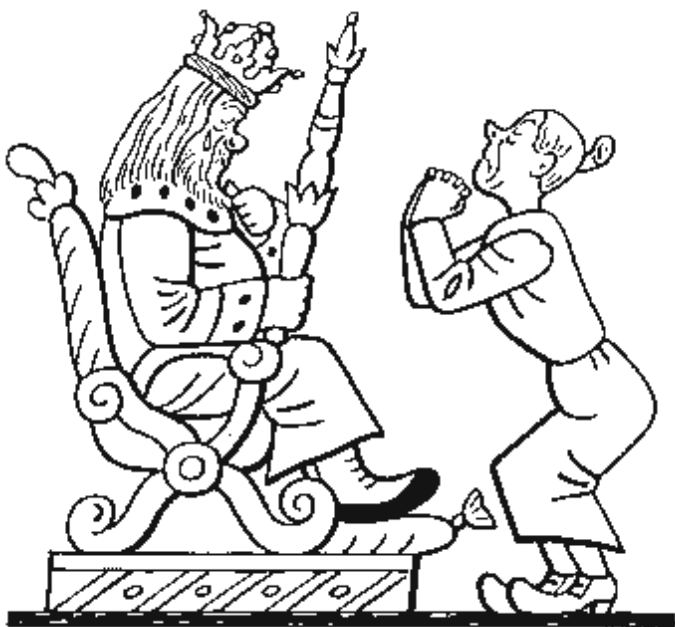

Padl los, ach, padl:
letos Kukulín
bude holit krále,
staré vdovy syn;
jak to stará vdova uslyšela,
omdlévala ustrašená celá:
“Ach, můj Kukulín!”

Již posloužil králi,
již ho vede kat,
ukrutnou odměnu
za tu službu brát:
tu se matka skrže zástup tlačí,
spěchá, co jí staré síly stačí,
zaň orodovat.

“Králi, pane králi,
syn můj jedinej,
pro Boha tě prosím,
slitování měj!
Co si počnu, já ubohá vdova,
raděj sama umřít jsem hotova,
jen mi syna dej!

Králi, milostpane,
máš to lidský cit?
Nevinného hochu
katem utratit?
Muž můj padnul v službě tvého dvoru
a ty chceš mou jedinkou podporu
hanebně mi vzít? -

Jestliže ty, králi,
dobré srdce máš,
jistě každoročně
jednou blázníváš:
pro nic za nic, pro královské vousy
kat člověka bez viny zardousí,
to jsi otec náš?" -

Král se na ty řeči
velmi zastyděl,
ale ještě více
slitování měl,
nezlobil se, vzdychnul jen hluboko,
dobré srdce tisklo slzu v oko,
zastavit velel.

Všem se kázal vzdálit,
jen sám Kukulín
povolán ku králi,
bledý jako stín;
král tu sedí, na klíně korunu:
“Přístup, synku, blíže sem ke trůnu
i pod baldachýn.

Přísaha je že smlčíš
na věčné časy,
co jsi na mé hlavě
viděl pod vlasy,
pak se tobě neublíží v ničem
a ty budeš mým dvorním holičem
po všechny časy.”

Rád přísahal mladík
a byl propuštěn
zvěstovati matce
jak jest povýšen;
pak holíval ob den králi líce
a již žádný holič na letnice
nebýval věšen.

Těšili se lidé,
že ten dobrý král
jedinkou svou chybu
vymluvit si dal;
více však než celý národ irský
počestný cech holičsko - bradýřský
si to liboval.

Stojí mladý holič
v dvorském obroku,
raduje se matka
z toho pokroku,
jasné hvězdy na fraku se třpytí,
zlaté porty, vyšívané kvítí,
břitva po boku.

Než co platí hvězdy,
zlaté třepení,
když srdečko trápí
ostré hryzení:
nevyjevit nic po věčné časy,
co vidívá na králi pod vlasy
vždy při holení!

Husy štěbetají,
tichá je labuť;
kdo chce tajnost smlčet,
holičem nebud':
holičovi vědomosti škubou,
než je poví, přenáramně hubou:
jazejček je rtuť!

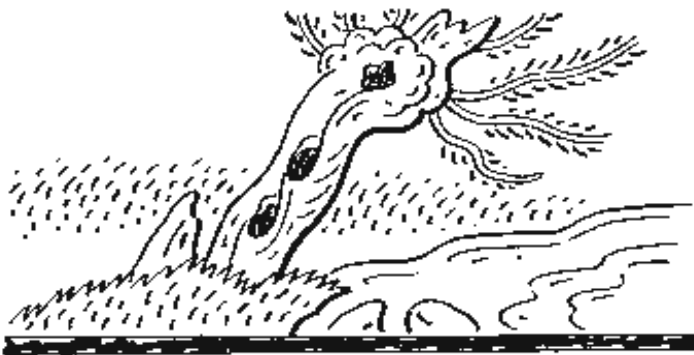

“Ach, můj milý synu,
co tě sužuje?
Ve dne nemáš stání,
v noci pokoje:
bývals vesel, teď ti líčko vadne,
mladé tělo den ode dne chřadne,
pověz, co ti je?”

“Má milá matičko,
ach, pomoc žádná!”

“Můj milý synáčku,
moc zví, kdo se ptá;
v černém lese bydlí pousetvníček,
ten má od všech lidských srdcí klíček,
on ti radu dá.”

Pravil starý v lese:

“Dobře znám tvůj kříž,
synku, ty jsi holič
a tajemství víš.

Ty je nesmíš povědít žádnému,
neulehčíš ale srdci svému,
až to vyslovíš.

Blíže u Viklova
na stoku dvou řek
stojí dutá vrba
třetí lidský věk;
všeptej do ní v tiché noční době
své tajemství, a ulevíš sobě,
jiný nemám lék.”

Hned tu noc se holič
z domu vypravil
zkusit, co mu stavec
v lese poradil,
a našeptal do vrby hltavě,
co král Lávra skrývá na své hlavě,
pak se uzdravil.

Po tom uzdravení
prošel krátký čas,
tu strožil král Lávra
hlučný dvorní kvas,
z celé země paničky a páni
sjeli jsou se k tomu hodování
na králův rozkaz.

A po hodování
velikánský sál
hladce voskovaný
čekal již na bál;
ještě k tomu na tu dvorní švandu
nejslavnější karlovarskou bandu
objednal si král.

Po Češích je doma
vždycky malý sled,
ale všude jinde
naplňují svět:
muzikanty, jezdce, harfenice,
ouředníky, sirky ze Sušice
najdeš všude hned.

Táhli hudci k bálu,
až pan Červíček
silným kvapem ztratil
z basy kolíček,
a když přišli k viklovskému brodu,
zpozoroval tu svou velkou škodu
na stoku dvou řek.

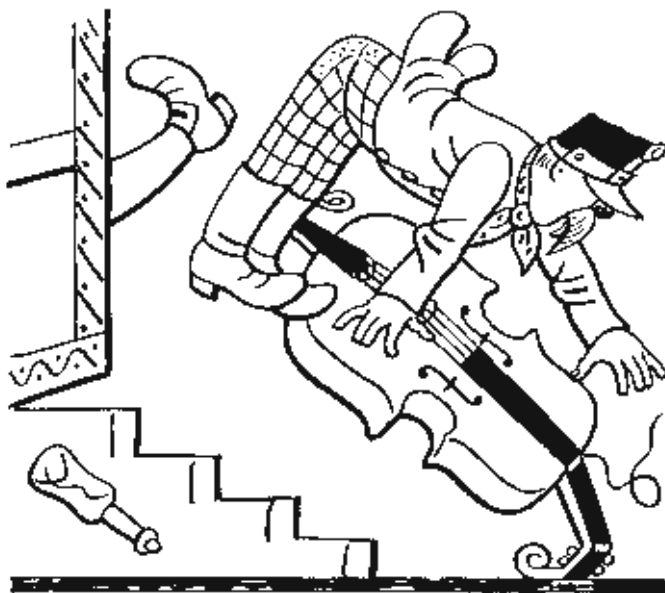
Tam u duté vrby
s basou smutně stál:
“Půjdu-li ho hledat,
promeškáme bál!”
Uříz z vrby větev na kolíček,
co způsobí, o tom pan Červíček
nic se nenadál.

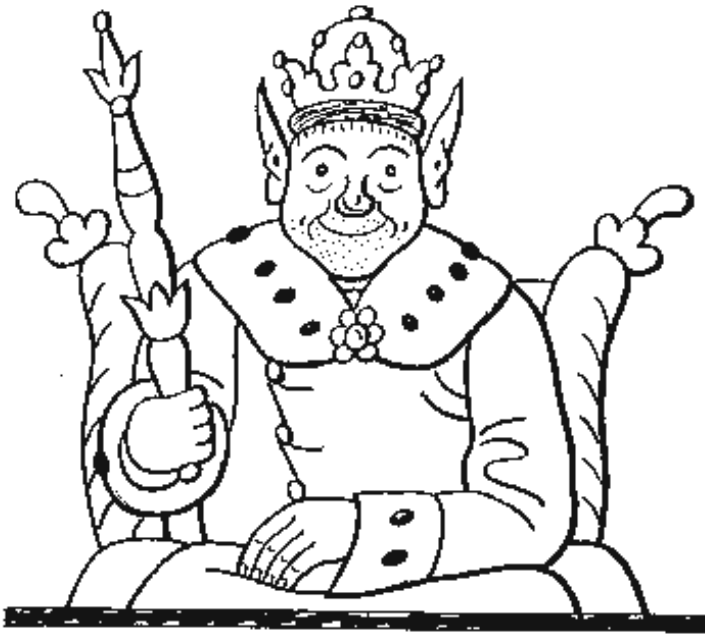

Způsobil tam s basou
králi čistou věc,
jak na bále pustil
po strunách smyčec,
tu řve basa, až všechno přehluší:
“Král Lávra má dlouhé oslí uši,
král je ušatec!”

Král dal hned Červíčka
s basou vyhodit,
bylo však již pozdě
basu oběsit,
a tajemství, pro něž lazebníci
umírali jsou na šibenici,
rozešlo se v lid.

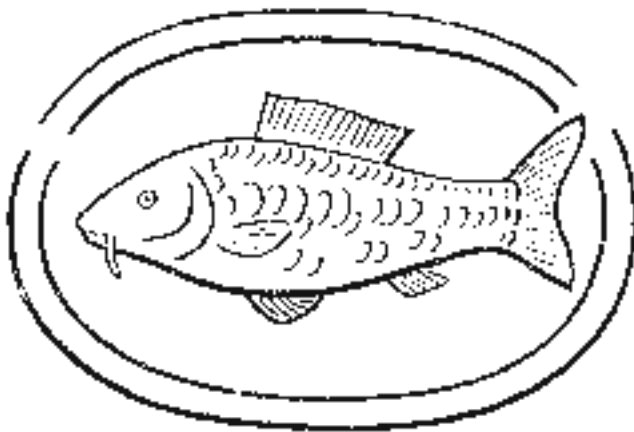
Co nyní celý svět
věděl od basy,
nebylo nic platno
skrývat pod vlasy,
tak král Lávra nosil po tom bálu
svoje dlouhé uši bez futrálu
po všechny časy.

A po krátké době,
když utich povyk,
líbil se přec lidu
dobrý panovník,
zdálo se jim, že ty dlouhé uši
právě dobře ku koruně sluší,
všechno může zvyk! -

To je konec písně:
zdráv buď Lávra král!
Kukulín ho vždycky
holil a stříhal,
neb to nikdy najevo nevyšlo,
jak tajemství až do basy přišlo
a z basy na bál.

Není každá vrba
jako viklovská,
ani každá basa
jak červíčkovská:
a když tě co na jazyku svrbí,
našptej to jen do staré vrby,
dceruško drahá!

Thema k této dobromyslně satirické, optimistické básni o lidských slabostech dala Karlu Havlíčkovi v Brixenu irská povídka, vydaná roku 1851 Moritzem Hartmannem v jeho Irských listech (Briefe aus Irland), otiskovaných v Deutsches Museum. Havlíček si povídku přečetl a ihned si ji (11. února 1852) přeložil, aby ji mohl jednou užít básnicky, aby na ni nezapomněl. Tento překlad, nazvaný Pohádka o králi Lávrovi, se nám dochoval v pozůstalosti Havlíčkově (Literární archiv Knihovny Národního musea), takže můžeme podle něho přesně sledovat, jak se básník držel své předlohy a jak téměř nic podstatného nevymýšlel a nepřetvořoval.

Z 12. července 1854 je už první dochovaný náčrtek básnický, skrovný a ještě neumělý, nevytříbený, na jednom a též listu (opět v Literárním archivu) nejdříve koncept první, počáteční strofy a pak (na rubu) varianta této sloky spolu se slokou druhou, obě už vylepšené, svižnější. A konečně je opět na tomto listu napsán prozaický, heslový rozvrh pětaticeti strof celé básně. Definitivní rukopis básně byl podle vlastní Havlíčkovské poznámky ukončen 5. září 1854 v Brixenu (musejní rukopis, kvartový dvojlist).

Rozhodný pro naše vydání je pak Havlíčkův vlastnoruční čistopis, uložený rovněž v Literárním archivu a chybně datovaný cizí rukou: Brixen 12.7.-23.8. 1854.

Všechno tu nacházíme, co je v původní irské nebo Irsko-německé předloze: dobrého krále, jeho oslovské uši, jeho dlouhé, krycí vlasy, holiče, jež král dobrotivý dával stít, jak ho oholili. Ale jednou se král smiluje nad holičem - synem svého zachránce, byv uprošen jeho matkou. Šťastný ubožák musí ovšem slíbit, že neprozradí, co viděl, a za to se stane doživotním holičem královským. A historie se rozvíjí dále, dik lidské povídacosti a sdílnosti. Vrba v hrabství Wicklovském, tajemství do ní šeptané, muzikant královský si jejím dřevem vyspraví svou pochroumanou harfu a harfa hraje holičovo tajemství. Král pomýšlí na vyvraždění všech 50.000 hostí, co to slyšeli, ale „srdce mu přece nedalo, dobrému irskému králi, 50.000 nevinných lidí dát odpravit, a když tedy tajemství bylo vyzraženo, podrobil se tomu, nechal si vlasy zas stříhat a nosil před světem své oslovské uši. Žádný si z toho nic nedělal, nebo dobré irské srdce stojí přece za něco, třeba vedle oslovských uší.“

Karel Havlíček změnil jen starobyrou harfu irských bardů v novomódní basu a kmínek vrbový v kolíček vyrobený z vrbového dřeva, a všechno ostatní ponechal. I ten Wicklov (Viklov), jen si vyšpekuloval všelijaké ryzí havlíčkovské podrobnosti, jak ho jistě houfně napadali, když zpracovával příběh tak naivně rozkošný, kde se dobrota královská v pravém slova smyslu sytila krví holičskou, odpouštějíc nelogicky trest smrti padesáti tisícům příštích kalumniátorů, příběh, jehož pointa hlásala nevývratnou pravdu, že si člověk zvykne i na největší oslovské uši, když je majitel jejich nosí pokorně, jako boží

navštívení, jako samozřejmost. Co je ostatně na tom, že má pan král oslí uši ? Protože je nemají obyčejní smrtelníci, je tím už řečeno, že jsou lidské nicotné uši lepší a dokonalejší než pořádné slechy božího hovádka? I bohemikálně („Po Češích je doma vždycky malý sled...“) naladil Karel Havlíček své varyto babobouřné, ať již šlo o toho pana Červíčka anebo o nejednu domácí a domáckou naši moudrost: o ty husy, co štěbetají, o skvostný, monarchický závěr třetí strofy od konce:

zdálo se jim, že ty dlouhé uši
právě dobře ke koruně sluší ...

MILOSLAV NOVOTNÝ

Karel Havlíček Borovský

KRÁL LÁVRA

Text redigoval a doslov napsal Miloslav Novotný

Ilustroval Josef Lada

Typograficky upravili František Mašek a Dundiel

V nákladu 3.300 výtisků vydalo roku 1949 krajské komunální nakladatelství
v Jihlavě, závod Havlíčkův Brod
Vytiskla knihtiskárna Fr. Riedl, n. p. v Havlíčkově Brodě.

Brož. 36 Kčs.